

Vleermuisonderzoek Kerkstraat 2 te Wijbosch

Aanvullend onderzoek in het kader van de Flora- en faunawet

C.J. Blom

Colofon

Status:	Definitief
Project:	BE/2014/63
Datum:	13 oktober 2014
Samensteller(s):	ing. C.J. Blom
Opdrachtgever:	Wintraecken Advies Harry Bolsiuslaan 13 5481 BN Schijndel Abeco Pastoor van Vroonhovenstraat 6 5482 VA Schijndel

Disclaimer

Blom Ecologie is niet aansprakelijk voor schade die voortkomt uit toepassing van de resultaten van werkzaamheden en/of gegevens verkregen van Blom Ecologie.

© Blom Ecologie / Wintraecken Advies & Abeco

Niets uit deze rapportage mag zonder schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en Blom Ecologie worden gebruikt door derden. Onder gebruik worden alle vormen van kopie, openbaarmaking en elke andere toepassing begrepen. Deze rapportage mag alleen gebruikt worden voor het doel waarvoor het is samengesteld.

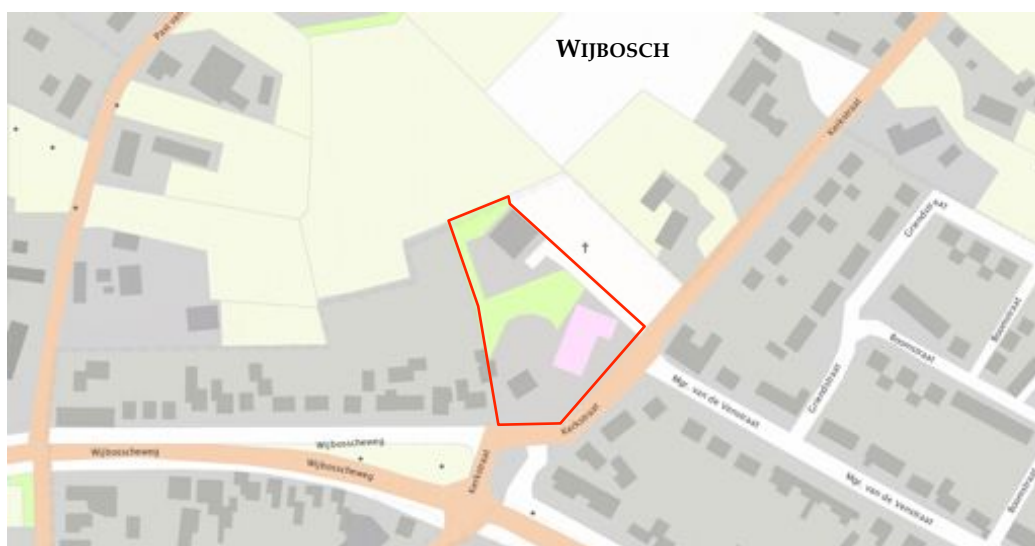
Inhoud

1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding en doel	5
1.2 Plangebied en ruimtelijk ingreep	6
1.3 Te verwachten soorten en functies	6
1.4 Wettelijk kader Flora- en faunawet m.b.t. vleermuizen	7
2 Methode	9
2.1 Vleermuisprotocol	9
2.2 Inventarisatie	9
3 Resultaten	11
3.1 Waargenomen soorten	11
3.2 Aanwezige gebiedsfuncties	12
4 Conclusies en aanbevelingen	15
4.1 Conclusies beoordeling Flora- en faunawet	15
4.2 Aanbevolen maatregelen en handelingen	15
5 Literatuur	17

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Abeco is voornemens de Servatiuskerk met pastorie, voormalig dorps huis 'de Geut' en bijbehorende terreinen te herontwikkelen en in te richten naar de functie wonen. In de Servatiuskerk worden appartementen en woningen gerealiseerd waarbij de karakteristieke uitstraling behouden blijft. Ter plaatse van dorps huis 'de Geut' worden eengezinswoningen gerealiseerd. De ruimtelijke ingrepen met betrekking tot de pastorie woning zijn vooralsnog onduidelijk. Het overige terrein wordt ingericht als infrastructuur, tuinen en groenelementen. Het streven hierbij is om karakteristieke elementen zoveel mogelijk te behouden. Omdat tijdens de werkzaamheden mogelijk negatieve effecten voor beschermde soorten op kunnen treden is het plangebied (figuur 1) onderzocht op aanwezige beschermde natuurwaarden en vervolgens getoetst aan de effecten van de werkzaamheden (Blom, 2014).

Figuur 1 Globale omvang en ligging van het plangebied in de bebouwde kom van Wijbosch (bron: ruimtelijkeplannen.nl).

Op basis van het oriënterend onderzoek kon de aanwezigheid van vleermuizen en de betekenis van de pastorie voor verschillende vleermuissoorten niet worden uitgesloten. Om de mogelijk negatieve effecten voor vleermuizen in kaart te brengen was aanvullend onderzoek nodig.

Namens Abeco heeft de heer mr. D. Wintraecken van Wintraecken Advies, Blom Ecologie verzocht het plangebied te onderzoeken op de aanwezigheid van vleermuizen, de betekenis van het plangebied voor vleermuizen en de mogelijke effecten van de werkzaamheden op vleermuizen.

Onderzoeksdoel

In dit aanvullende onderzoek naar vlemuizen zijn de volgende onderzoeksvragen centraal gesteld:

- Welke soorten vlemuizen zijn aanwezig in het plangebied?
- Op welke wijze maken vlemuizen gebruik van het plangebied? Zijn in het plangebied vaste rust- en verblijfplaatsen, foerageroutes en -locaties aanwezig?
- Hebben de voorgenomen activiteiten een negatief effect op de voorkomende soorten en/of de functionaliteit van de leefomgeving?

1.2 Plangebied en ruimtelijk ingreep

Plangebied

De planlocatie bestaat uit de Servatiuskerk, pastoriewoning, voormalig dorps huis 'de Geut' en bijbehorende gronden (figuur 2). De kerk en pastorie zijn aan de Kerkstraat gelegen, het dorps huis is middels een toegangsweg langs de kerk te bereiken. De kerk en het dorps huis zijn buiten gebruik, de pastorie wordt bewoond.

Het plangebied bestaat verder uit een overwoekerde (moes)tuin, verhard terrein, gazon en groenstroken en bosschages. Een uitgebreidere beschrijving van het plangebied is opgenomen in rapportage van het oriënterend onderzoek (Blom, 2014).

Ruimtelijke ingreep

De herinrichting van de planlocatie bevindt zich in de oriënterende fase. De initiatiefnemer heeft een *artist impression* opgesteld wat de basis vormt voor voorlopige planinterpretatie. De ruimtelijke activiteiten zullen op hoofdlijnen bestaan uit de volgende werkzaamheden:

- Mogelijke sloop van de pastorie en sloop van dorps huis 'de Geut' (algemene sloopwerkzaamheden, afvoer materiaal).
- Beperkte snoei en kap van struiken en bomen t.b.v. transport, sloop, bouw en herinrichting
- Kavel bouwrijp maken (graafwerkzaamheden, aanbrengen puinbed, egalisatie etc.)
- Aan- en afvoer materiaal en materieel
- Algemene bouwwerkzaamheden (o.a. beton-, timmer-, metsel-, stuc-, elektra- en installatiewerkzaamheden)
- Aanleg/verlegging nutsvoorzieningen (m.n. graafwerkzaamheden)
- Herinrichting terrein (bestratings- en hovenierswerkzaamheden)

De werkzaamheden aan de Servatiuskerk bestaan hoofzakelijk uit inpandige herinrichting. Aan de noordzijde is op de begane grond een uitbouw voorzien. In het dak worden twee lichtstraten en 20 dakramen geplaatst.

1.3 Te verwachten soorten en functies

Uit oriënterend onderzoek bleek dat het plangebied mogelijk een functie heeft voor vlemuizen (Blom, 2014). Tijdens dit onderzoek zijn geen individuen, sporen en/of delen van vlemuizen waargenomen. Op basis van habitatkenmerken en voorkeuren van

soorten en *expert judgement* is beoordeeld dat het plangebied mogelijke functie heeft voor algemeen voorkomende gebouwbewonende vleermuizen.

De woning wordt potentieel geschikt geacht voor gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger. De groenstructuren op en langs het terrein zijn mogelijk functioneel als vlieg- en foerageroute.

1.4 Wettelijk kader Flora- en faunawet m.b.t. vleermuizen

Flora- en faunawet, tabel 3

De bescherming van vleermuizen is wettelijk geregeld in de Flora- en faunawet. Alle inheemse soorten vallen onder het zwaarste bescherming regime, tabel 3. Wanneer significant negatieve effecten optreden bij ruimtelijke ontwikkelingen leidt dit altijd tot een ontheffingsaanvraag van artikel 75 (Ff-wet).

Ontheffing voor ruimtelijke ontwikkelingen wordt verleend op basis van zwaarwegende criteria: dwingende redenen van groot openbaar belang, dreiging voor volksgezondheid en veiligheid en/of (voorkoming) van ernstige (economische) schade.

Flora- en faunawet, artikel 11

De bescherming van vleermuizen is wettelijk verankerd in artikel 11 (Ff-wet). Artikel 11; 'het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren'.

Met betrekking tot de in artikel 11 genoemde vaste rust- en verblijfplaatsen kunnen voor vleermuizen de volgende functies worden onderscheiden: paarplaats, voortplantingsplaats/kraamkolonie, overwinteringsplaat, zomerverblijf, functionele vliegroute en foerageroute.

2 Methode

2.1 Vleermuisprotocol

Het vleermuisprotocol is ontwikkeld door Het Netwerk Groene Bureaus, Gegevensautoriteit Natuur en de Zoogdiervereniging. Het protocol vormt een kwaliteitsstandaard wat jaarlijks geëvalueerd wordt. Onderzoeken die volgens het protocol uitgevoerd worden, kunnen in principe volstaan bij ontheffingsaanvragen (art. 75 Ff-wet) en juridische procedures.

Dit onderzoek is uitgevoerd naar de standaarden van het protocol. Op basis van een oriënterend onderzoek naar de aanwezige beschermde flora en fauna bleek het plangebied mogelijk geschikt habitat voor vleermuizen (Blom, 2014). In navolging van het protocol dienen voor dit onderzoek twee bezoeken te worden afgelegd in de periode 15 mei t/m 15 juli en twee in de periode 15 augustus t/m 1 oktober .

2.2 Inventarisatie

Veldbezoek

De planlocatie is viermaal bezocht (tabel 1). Tijdens deze bezoeken zijn meerdere rondes gelopen en op representatieve gedeeltes met een batdetector gezocht naar vleermuizen (Stofberg & Jonker, 2014).

Tabel 1 Veldbezoeken op de planlocatie. De weersomstandigheden voldeden aan de minimumcriteria zoals opgenomen in het vleermuisprotocol 2013 (GaN).

	Datum	Tijd	Weersomstandigheden
Veldbezoek 1	26 juni 2014	ochtend	droog, 13 °C, wind 1 Bft
Veldbezoek 2	15 juli 2014	avond	droog, 15 °C, wind 3 Bft
Veldbezoek 3	28 augustus 2014	ochtend	droog, 12 °C, wind 3 Bft
Veldbezoek 4	17 september 2014	avond	droog, 13 °C, wind 2 Bft

Apparatuur

Het onderzoek is uitgevoerd met behulp van een batdetector, type Petterson 240x. Dit type is *heterodyne* en heeft een *time expansion* functie. De *time expansion* functie maakt het mogelijk de geluidopnames te vertragen waardoor nauwkeurige analyse van de sonargeluiden uitgevoerd kunnen worden.

Geluidswaarnemingen zijn opgenomen met een opnameapparaat van het merk Roland, type R-05. De geluiden zijn geanalyseerd met behulp van de software BATSOUND.

3 Resultaten

3.1 Waargenomen soorten

Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis is een typische gebouwbewonende soort. De soort gebruikt ruimten onder daken, in spouwruimtes en achter gevelbekleding als kraam-, zomer-, paar- en overwinteringslocatie (Limpens et al., 1997; Dietz et al., 2011). Tijdens alle veldbezoeken zijn verschillende waarnemingen gedaan van foeragerende gewone dwergvleermuizen (*Pipistrellus pipistrellus*). Tijdens alle bezoeken werd gebruik gemaakt van dezelfde foerageerroutes (figuur 3).

Laatvlieger

De laatvlieger is een typische gebouwbewonende vleermuis. De soort gebruikt ruimten onder daken, in spouwruimtes en achter gevelbekleding als kraam-, zomer-, paar- en overwinteringslocatie. Gebouwen worden soms gebruikt als baltslocatie (Dietz et al., 2011). De soort gebruikt als foerageergebied met name open plekken in een structuurrijke omgeving. Gedurende de veldbezoeken op 26 juni, 28 augustus en 17 september is telkens slechts een waarnemingen gedaan van een overvliegende laatvlieger (*Eptesicus serotinus*), tijdens het veldbezoek op 15 juli zijn 2 overvliegende individuen waargenomen (figuur 3).

Watervleermuis

De gewone dwergvleermuis is een zowel een boom- als gebouwbewonende soort. De soort gebruikt in het voorjaar, zomer en herfst met name spleten, holten en spechtengaten als verblijfplaats. In de winter worden naast bomen ook vaak bunkers, kelders en mijnen gebruikt als overwinteringslocaties (Limpens et al., 1997; Dietz et al., 2011). Tijdens de veldbezoeken zijn verschillende waarnemingen gedaan van foeragerende watervleermuizen (*Myotis daubentonii*). Tijdens de bezoeken op 28 augustus en 27 september zijn respectievelijk circa 8 en 10 individuen waargenomen (figuur 3).

Figuur 2 De voormalige moestuin en kerktuin tussen de Servatiuskerk en de pastorie wordt door vleermuizen gebruikt als foerageergebied. Zowel in- en uitvliegende als zwervende vleermuizen zijn niet waargenomen.

3.2 Aanwezige gebiedsfuncties

Tijdens de inventarisatie zijn verschillende soorten waargenomen (3.1). Per functie wordt beschreven wat de betekenis is voor de waargenomen soorten.

Verblijfplaatsen

In dit onderzoek is aangetoond dat de pastorie geen essentiële functie heeft voor vleermuizen (paragraaf 3.1). In- en uitvliegende dieren zijn tijdens het onderzoek niet waargenomen. De sloop van de pastorie en het dorps huis 'De Geut' alsmede de werkzaamheden aan de kerk leiden niet tot negatieve effecten voor vleermuizen. Significant negatieve effecten kunnen worden uitgesloten voor alle vormen van verblijfplaatsen.

Functionele omgeving en vliegroute

Tijdens het onderzoek is duidelijk geworden dat het gebied vlak rond de kerk en de bomen ten zuidwesten van de pastorie worden gebruikt als foerageergebied door vleermuizen (figuur 3, locatie C). Gewone dwergvleermuis en watervleermuis. zijn foeragerend waargenomen op deze locatie. Tijdens het laatste bezoek (17 september) zijn er rond de kerk ongeveer 8 gewone dwergvleermuizen en 4 watervleermuizen foeragerend waargenomen (figuur 3, locatie B). Gedurende het bezoek op 28 augustus zijn circa 10 watervleermuizen waargenomen tussen de pastorie en de Servatiuskerk (figuur 3, locatie A). Tijdens de andere bezoeken er ook activiteit waargenomen op deze plekken, maar in mindere mate.

De laatvlieger is slechts 5x waargenomen als overvliegend individu. Deze individuen hebben aannemelijk geen binding met het onderzoeksgebied.

Door de herinrichting van het terrein verdwijnt een klein gedeelte van het foerageergebied. De foerageerlocatie ten zuiden van de pastorie en nabij de Servatiuskerk blijven intact. Gelet op de structuurrijke omgeving en de hoeveelheid alternatieven leidt dit niet tot een significante verslechtering van het habitat en de gunstige staat van instandhouding van de soort. Significant negatieve effecten ten aanzien van gewone dwergvleermuis, laatvlieger en watervleermuis worden dan ook niet verwacht.

Gedurende de realisatie van de woningen kunnen beperkte effecten optreden als gevolg van verlichting. Vleermuizen zijn gevoelig voor Uv-licht en zullen fel verlichte locaties in de regel mijden. Sommige vleermuizen worden juist foeragerend rond lantaarnpalen waargenomen. Na de realisatie van de woningen en een goed inplantingsplan zullen met name de opportunistische vleermuissoorten, na een gewenningsperiode, de planlocatie echter weer opnemen in het foerageer- en vliegrouten netwerk.

Om lichtverstoring te voorkomen wordt geadviseerd de werkzaamheden uit te voeren tussen zonsopkomst en zonsondergang. Indien verlichting wordt toegepast deze convergeren en naar beneden richten. Vleermuisvriendelijke verlichting heeft hierbij de voorkeur.

Figuur 3 Weergave van de locaties met de meeste vlemuiswaarnemingen op en nabij de planlocatie: A; gewone dwergvleermuizen en watervleermuizen, B; gewone dwergvleermuizen en watervleermuizen, C; gewone dwergvleermuizen (bron: ruimtelijkeplannen.nl).

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies beoordeling Flora- en faunawet

- Binnen de grenzen en in de directe omgeving van het plangebied zijn gewone dwergvleermuis, laatvlieger, en watervleermuis waargenomen. Het is uitgesloten dat de pastorie een functie heeft die voorziet in een vaste- rust of verblijfplaats van vleermuizen.
- Door het plangebied lopen diverse foerageer- en vliegroutes. Gelet op het kleinschalige karakter van de ingrepen en de structuurrijke (directe) omgeving leidt de sloop van de opstallen en de herinrichting van het terrein aannemelijk niet tot een significante verslechtering van het foerageer- en vliegroutenetwerk. Effecten op de gunstige staat van instandhouding kunnen worden uitgesloten.
- Mits correct uitgevoerd (4.2) hebben de voorgenomen handelingen en ingrepen geen negatief effect op het voorkomen van vleermuizen en het functioneel habitat. Aangezien de werkzaamheden niet leiden tot overtreding van de Flora- en faunawet behoeft geen ontheffing (art. 75) aangevraagd te worden.

4.2 Aanbevolen maatregelen en handelingen

- Maatregelen treffen om tijdens de sloop de foerageerroutes zoveel mogelijk intact te laten en deze niet te verstoren. Effectieve maatregelen zijn o.a.: werkzaamheden uitvoeren tussen zonsopgang en zonsondergang, geen tot zeer matig gebruik van verlichting en toepassing van een vleermuisvriendelijke verlichtingswijze
- Wanneer ondanks zorgvuldig handelen, onderzoek en advies schade lijkt te ontstaan voor beschermde flora en fauna dient direct contact opgenomen te worden met een ter zake deskundige¹.

¹ Het ministerie van El&I verstaat onder een deskundige persoon die; (1) Op HBO, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie en/of (2) Als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau dat is aangesloten bij het netwerk Groene Bureaus en/of (3) Zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van soortenbescherming en is aangesloten bij de daarvoor in Nederland bestaande organisaties.

5 Literatuur

Blom, C.J., 2014. Quicksan Kerkstraat 2-4 te Wijbosch. Oriënterend onderzoek in het kader van de Flora- en faunawet. Blom Ecologie, Waardenburg

Dietz, C., O. von Helversen, D. Nill & P.H.C. Lina, 2011. Vleermuizen: alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika: biologie, kenmerken en bedreigingen. Tirion Natuur, Utrecht.

Limpens, H., K. Mostert & W. Bongers, 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Stofberg, J.L. & M. Jonker, 2014. Vleermuisonderzoek Pastorie Wijbosch – Veldwerk. Stofberg & Jonker, Utrecht

Websites

www.vleermuisprotocol.nl